

Đại hội Đảng lần thứ V và những nhiệm vụ của Xã hội học

VŨ KHIÊU

Xã hội học là khoa học để nắm thực tế.

ĐẠI HỘI lần thứ V của Đảng đã khẳng định và làm sáng tỏ hơn nữa đường lối cách mạng xã hội chủ nghĩa, và đường lối xây dựng nền kinh tế xã hội chủ nghĩa mà Đại hội lần thứ IV đã vạch ra. Đây là sự vận dụng đúng đắn những quy luật phổ biến của cách mạng xã hội chủ nghĩa vào điều kiện cụ thể của nước ta. Nghị quyết của Đảng đang là ngọn đèn pha soi sáng cho chúng ta trong mọi lĩnh vực của đời sống.

Đánh giá tình hình trong thời gian qua, Đại hội đã nêu lên những thắng lợi rất vẻ vang của cách mạng Việt Nam, đồng thời thẳng thắn phê phán những khuyết điểm chủ quan của chúng ta.

Từ sự phân tích toàn diện những thành tựu và ưu điểm cũng như những khó khăn và khuyết điểm, Đảng ta đã rút ra những bài học quý báu. Bài học lớn nhất là không thể dừng lại ở đường lối chung mà phải cụ thể hóa, đường lối của Đảng thành những kế hoạch, những chủ trương, chính sách, những biện pháp khoa học cho từng ngành, từng lĩnh vực. Đảng đòi hỏi phải nắm vững thực tế phong phú của đất nước không ngừng cải tiến mọi công tác quản lý kinh tế, quản lý xã hội.

Từ Nghị quyết của đại hội lần thứ V, ngành xã hội học càng nhận ra những thiếu sót lớn lao của mình trong việc phục vụ sự nghiệp cách mạng của Đảng, *bởi xã hội học chính là khoa học về quản lý xã hội, là khoa học để nắm bản chất và quy luật của thực tế xã hội, là khoa học góp phân cụ thể hóa đường lối của Đảng.*

Trên cơ sở nắm vững nhưng vấn đề cơ bản của thời đại và phân tích hoàn cảnh cụ thể của đất nước, Đảng ta đã hơn năm mươi năm qua đề ra những đường lối vô cùng sáng tạo và chính xác để đánh thắng mọi kẻ thù, giành được những thắng lợi cực kỳ to lớn cho cách mạng Việt Nam.

Với chiến thắng 30-4-1975, đất nước hoàn toàn giải phóng bước vào giai đoạn mới của cách mạng: giai đoạn cả nước thống nhất đi lên chủ nghĩa xã hội. Hàng loạt vấn đề phức tạp và khó khăn được đề ra để giải quyết.

Lần đầu tiên trong lịch sử Đảng ta phải giải quyết muôn vàn khó khăn của một đất nước từ sản xuất nhỏ tiến lên sản xuất lớn xã hội chủ nghĩa không qua con đường tư bản chủ nghĩa. Không có một công thức có sẵn nào để chúng ta dập theo. Mọi hiện tượng mọi sự việc, mọi vấn đề đều đòi hỏi những phân tích mới, những suy nghĩ mới, những tìm tòi mới, những sáng tạo mới của Đảng. Với chủ nghĩa Mác - Lê nin, Đảng đã đề ra những đường lối chung cực kỳ đúng đắn. Đường lối ấy phản ánh những quy luật phổ biến của thời kỳ quá độ lên chủ nghĩa xã hội ở nước ta. Nhưng, như đồng chí Lê Duẩn trong Báo cáo chính trị đã nhấn mạnh: ((...việc nắm và hiểu tình hình thực tế, việc cụ thể hóa đường lối và chấp hành đường lối của Đảng có những khuyết điểm, sai lầm.))

Nắm thực tế và hiểu thực tế không phải là một việc đơn giản đó là một vấn đề khoa học. Hàng triệu con người Việt Nam hết thế hệ này qua thế hệ khác sống giữa cái thực tế của nền sản xuất nhỏ Việt Nam nhưng vẫn chưa hiểu được nguồn gốc và bản chất của thực tế đó, chưa tìm cho nó được một con đường đi lên. Ngày nay, theo yêu cầu của Đảng hàng ngàn cán bộ đã đi xuống thực tế, để tìm hiểu tình hình nhưng không phải ai cũng nắm được thực tế, cũng đem về được những tư liệu chính xác.

Xã hội học là khoa học để nắm thực tế. Nó tìm hiểu mọi tình hình, phân tích mọi hiện tượng để nắm bản chất của thực tế và dự kiến được con đường phát triển của ngày mai trên cơ sở khoa học. Không có xã hội học, con người đi vào thực tế như đi lạc giữa rừng sâu, họ chỉ thấy cây và cây mà chẳng hiểu gì về rừng, chẳng thấy được lối ra.

Xã hội học nắm thực tế dưới ánh sáng của chủ nghĩa Mác- Lê nin. Nó không dừng lại trong sách vở để trở thành thủ nghĩa giáo điều, mà sử dụng chủ nghĩa Mác-lênin như ánh sáng soi đường để đi vào cuộc sống.

Xã hội học cũng không dừng lại ở những hiện tượng của cuộc sống để trở thành chủ nghĩa kinh nghiệm. Nó phải tìm ra mọi điều bí ẩn của cuộc sống từ chìa khóa của chủ nghĩa Mác-lênin. Nó làm phong phú thêm những quy luật phổ biến của chủ nghĩa xã hội qua những diễn biến cụ thể hàng ngày. Nó phát hiện ra những quy luật đặc thù của mọi lãnh vực coi như những biến hiện phong phú của quy luật phổ biến và bổ sung cho quy luật phổ biến.

Xã hội là sự kết hợp giữa lý luận và thực tế. Nó nối liền cái trừu tượng nhất của triết học Mac-lênin với cái có thể nhất của đời sống xã hội. Chính trên cơ sở ấy, nó là khoa học của quản lý xã hội và góp phần cụ thể hóa đường lối của Đảng. Đường lối của Đảng là nội dung và mục tiêu công tác của nó:

Đường lối chung của Đảng và nhiệm vụ của xã hội học

Sứ mệnh quang vinh của xã hội học Việt Nam là nắm vững thực tế góp phần cụ thể hóa đường lối của Đảng. Nhiệm vụ cơ bản của nó suốt trong thời kỳ quá độ là phân tích những biến đổi trong cơ cấu xã hội Việt Nam, là góp phần hoàn thiện cơ chế và hoạt động của quản lý xã hội, là nghiên cứu quy luật hình thành nhân cách của con người làm chủ tập thể. Nói một cách khác nó phải thiết thực phục vụ cho việc xây dựng chế độ mới, nền kinh tế mới, nền văn hóa mới và con người mới.

1) Nghiên cứu về cơ cấu xã hội: Con đường phải triển từ sản xuất nhỏ lên sản xuất lớn xã hội chủ nghĩa đang tạo ra nhưng diễn biến phong phú và sâu sắc trên toàn bộ cơ cấu xã hội Việt Nam. Xã hội học phải điều tra và phân tích được tình hình này, góp phần gạt bỏ những khó khăn, phát huy những thuận lợi trong những chuyển biến cách mạng ấy.

Nghiên cứu về cơ cấu xã hội cũng có nghĩa là nghiên cứu về vấn đề tổng thể của xã hội, nghiên cứu về sự chuyển biến của hình thái kinh tế xã hội cũ sang hình thái kinh tế - xã hội xã hội chủ nghĩa. Đó cũng là nhiệm vụ của xã hội học vĩ mô.

Con đường xã hội chủ nghĩa cũng là con đường xóa bỏ dần những thành phần kinh tế phi xã hội chủ nghĩa, cuối cùng tạo ra hình thái kinh tế - xã hội xã hội chủ nghĩa thống nhất trên cả nước.

Từ sản xuất nhỏ lên sản xuất lớn xã hội chủ nghĩa không chỉ là vấn đề của Việt Nam mà còn đang và vấn đề của thời đại vấn đề của trên một trăm nước vừa thoát khỏi chế độ thuộc địa ở Châu Á, Châu Phi và châu Mỹ la tinh được gọi là các nước đang phát triển. Đây là miếng đất đang tranh chấp ((ai thắng ai)) giữa chủ nghĩa tư bản và chủ nghĩa xã hội. Xã hội học phải hiểu được những thuận lợi và khó khăn của những nước này trên con đường xã hội chủ nghĩa, vạch ra sự phát triển của những nước ấy như một dòng thác cách mạng. Đó là sứ mệnh lịch sử của những người mác-xít, đặc biệt là của giới xã hội học Mác – Lênin.

Trong phạm vi Việt Nam, xã hội học phải đi sâu phân tích nhưng diễn biến xã hội dưới tác động hàng ngày của chuyên chính vô sản, của quyền làm chủ tập thể của nhân dân, của ba cuộc cách mạng.

Xã hội học trước hết phải phân tích những biến đổi hàng ngày ở công nhân, nông dân và trí thức, những thành phần cơ bản trong cơ cấu xã hội xã hội chủ nghĩa.

Xã hội học cần tìm hiểu về đời sống, thái độ và tâm lý của các tầng lớp nhân dân, của các dân tộc khác nhau, các tôn giáo khác nhau, của các tầng lớp nam nữ, già, trẻ. Xã hội học còn phải góp phần tìm hiểu những nhóm xã hội đặc thù như lưu manh, trộm cắp, buôn lậu, cờ bạc, và những tệ nạn xã hội khác mà xã hội cũ để lại.

Nghiên cứu về cơ cấu xã hội sẽ góp phần dự báo đặc điểm của sự xích lại gần nhau giữa nông thôn và thành thị, giữa lao động trí óc và lao động chân tay trên cơ sở của chủ nghĩa xã hội.

2) *Nghiên cứu về quản lý xã hội*: Quản lý xã hội trên cơ sở xã hội chủ nghĩa, là một điều hết sức mới mẻ trên đất nước ta. Khác hẳn với quản lý xã hội của giai cấp phong kiến và giai cấp tư sản, quản lý xã hội trên đất nước ta là quản lý xã hội của chế độ làm chủ tập thể.

Đảng đã nêu lên cơ chế quản lý của xã hội ta là Đảng lãnh đạo, Nhân dân làm chủ, Nhà nước quản lý. Nhưng cơ chế ấy đang diễn biến như thế nào ở các ngành, các cấp, làm thế nào để hoàn thiện cơ chế ấy và rút ra được những quy tắc cụ thể gì trong lề lối làm việc và trong quan hệ giữa ba thành phần. Đảng, Nhân dân và Nhà nước? Cuộc điều tra xã hội học của Ban lý luận trung ương (ngày nay là Viện Mac - Lê nin) phối hợp với Ban Xã hội học để tìm hiểu vấn đề này ở các cấp huyện, xã thuộc tỉnh Thái Bình đã bước đầu cho thấy những kinh nghiệm phong phú về mối quan hệ giữa Đảng, Nhân dân và Nhà nước. Xã hội học cần tiếp tục đi sâu để góp phần hoàn thiện hệ thống quản lý này của chế độ ta.

Việc quản lý xã hội trước hết phải hướng vào việc quản lý lao động và sản xuất. Làm thế nào để thực hiện được ở khắp nơi một thái độ lao động mới, lao động có kỷ luật, có kỹ thuật, có năng suất cao? Xã hội học phải tìm hiểu và phân tích được những ưu khuyết điểm hiện nay trong chế độ khoán sản phẩm, trong sự kết hợp giữa ba lợi ích, trong việc khuyến khích vật chất và cổ vũ tinh thần lao động. Xã hội học cũng phải nghiên cứu vai trò của tập thể lao động, nhiệm vụ của công đoàn, tác động của kỹ thuật và môi trường đối với người lao động.

Đi đôi với việc điều tra xã hội học về sản xuất, phải tìm hiểu tình hình phân phối, cụ thể ta những công tác dịch vụ.

Cuộc điều tra xã hội học về nhà ở trong mấy năm gần đây đã nêu ra nhiều điều bất hợp lý trong công tác dịch vụ số lượng thời gian của nhân dân, đặc biệt là của cán bộ công nhân viên bỏ ra để tồ chức bữa ăn hàng ngày, để đóng gao mua lương thực gánh nước, gửi trẻ... còn mất qua nhiều thời giờ. Sự phối hợp giữa thương nghiệp và xã hội học sẽ tiến tới tìm ra những biện pháp có hiệu quả nhất trong tình hình hiện nay để cải tiến công tác dịch vụ, giúp cho cán bộ công nhân viên có nhiều thì giờ hơn để lao động, học tập, nuôi dạy con cái giải trí và phục hồi sức khỏe.

Vấn đề trật tự an ninh ngoài xã hội cũng đang là đối tượng nghiên cứu của xã hội học muốn thanh toán hiện tượng tiêu cực hiện nay trên đường phố như: sự hư hỏng của một số trẻ em, hiện tượng ăn cắp, buôn lậu, càn quấy, xã hội học phải đi sâu điều tra về hoàn cảnh gia đình, tác dụng của trường học, của đoàn thể và ảnh hưởng của văn hóa đời sống đối với thanh niên và trẻ em như thế nào. Xã hội học phải phân tích được trình độ của dư luận xã hội hiện nay xác định được mặt đúng đắn là mặt sai lầm của dư luận xã hội. Xã hội học phải kiến nghị được những biện pháp nhằm đưa dư luận xã hội vào những mục tiêu đạo đức mới và phát huy sức mạnh của nó đối với những hiện tượng tiêu cực ngoài xã hội.

3) *Nghiên cứu về sự phát triển văn hóa và nhân cách của con người làm chủ tập thể*: Con người mới xã hội chủ nghĩa, con người làm chủ tập thể luôn luôn là sự quan tâm hàng đầu của Đảng ta. Xây dựng một xã hội đẹp nhất với những con người đẹp nhất, đó là mục tiêu phấn đấu của chúng ta, là lý tưởng cách mạng của chúng ta. Xã hội học có nhiệm vụ đi sâu điều tra nghiên cứu về những đặc điểm hình thành con người mới ấy.

Xã hội học văn hóa phải tìm hiểu tác động cụ thể của mọi hoạt động nghệ thuật và thông tin đối với công chúng. Xã hội học một mặt phân tích được hiệu quả của các tác phẩm văn học nghệ thuật, của sân khấu, điện ảnh, của các buổi truyền hình và phát thanh, góp phần không ngừng cải tiến chất lượng của những hoạt động văn hóa này để vừa có sức lôi cuốn công chúng vừa thông qua đó mà nâng cao phẩm chất đạo đức của mỗi người. Mặt khác, xã hội học phải tìm hiểu về thị hiếu của các tầng lớp nhân dân đang diễn ra phong phú và phức tạp. Thiếu sự giáo dục thẩm mỹ rộng rãi và khoa học nhiều thanh niên ta còn chịu ảnh hưởng của những thị hiếu không lành mạnh: còn chạy theo các kiểu ăn mặc lò lằng, tìm đọc những sách báo đời trụy. Giáo dục thị hiếu thẩm mỹ tiến bộ của dân tộc và thời đại đang là nhiệm vụ và chung của các ngành giáo dục, văn hoá, của các đoàn thể quần chúng và cũng là trách nhiệm của xã hội học.

Đại hội lần thứ V của Đảng đề ra việc hình thành một lối sống cao đẹp ngay trong hoàn cảnh đất nước còn khó khăn. Đó là một nhiệm vụ lớn lao nhưng nhất định có thể thực hiện được. Toàn Đảng, toàn dân ta hiện nay đang phấn đấu với khẩu hiệu ((Tất cả vì tổ quốc xã hội chủ nghĩa vì hạnh phúc của nhân dân)). Dù muôn ngàn khó khăn, chúng ta vẫn nhất định đạt tới cuộc sống ấm no và đầy đủ về vật chất. Nhân dân ta sẽ có những phương tiện tối thiểu để nâng cao mức sống của mình. Nhưng đây không phải là mục đích cuối cùng. Đảng sau những nhu cầu vật chất tối thiểu của con người, chúng ta còn phấn đấu cho những nhu cầu khác, đó là những nhu cầu văn hóa, nhu cầu chân chính của con người làm chủ tập thể. Con người cần phải ăn, mặc, ở trước đã, nhưng sau đó còn có nhu cầu cao hơn, đó là đời sống tình cảm với gia đình với bạn bè, với tổ quốc và nhân loại. Đó là lao động sáng tạo của con người coi như nhu cầu chân chính từ bản chất của con người. Đó là sự phát triển về trí tuệ và tài năng, không ngừng hoàn thiện nhân cách của mình với tư cách là con người làm chủ tập thể. Cuộc điều tra gần đây về lối sống của thanh niên ở Thủ cô Hà Nội và thành phố Hồ Chí Minh đã bước đầu cho biết chúng ta phải làm gì để giáo dục lý tưởng cho thanh niên, để đưa sức mạnh hùng hậu này của tổ quốc đi vào một lối sống cao đẹp nhất.

**đẩy nhanh sự trưởng thành của
xã hội học Việt Nam trước yêu cầu
ngày một cao của sự nghiệp cách mạng.**

Trên đây mới phác qua những nhiệm vụ chủ yếu của xã hội học trước yêu cầu của cách mạng hiện nay. Xã hội ta trên con đường cải biến và hoàn thiện còn luôn luôn đặt ra những vấn đề mới cần được giải quyết. Xã hội học ta trong bước đầu xây dựng vừa phải không ngừng nâng cao trình độ, vừa phải xây dựng đội ngũ, vừa phải đáp ứng những yêu cầu cấp thiết từ cuộc sống.

Xã hội học Mác - Lê nin là một ngành khoa học hiện đại và mới mẻ. Nó lấy chủ nghĩa Mác - Lê nin, trước hết là duy vật lịch sử, làm cơ sở phương pháp luận. Nó luôn luôn được hoàn thiện bản thân bằng cách không ngừng tiếp thu những thành tựu của nhiều bộ môn khoa học khác: chính trị kinh tế học, chủ nghĩa xã hội khoa học, tâm lý học, dân tộc học, sử học, toán học, điều khiển học, sinh học...

Xã hội học Mac - Lênin ra đời là một cuộc cách mạng trong xã hội học, nó khắc phục các mặt tiêu cực và hạn chế của xã hội học tư sản và không ngừng hoàn thiện trong quá trình cách mạng của giai cấp công nhân.

Sự hợp tác chặt chẽ giữa những nhà xã hội học mác-xít trên thế giới - nhất là trong các nước xã hội chủ nghĩa, là điều kiện thiết yếu để không ngừng hoàn thiện bộ môn khoa học này, coi như vũ khí đấu tranh cách mạng của phong trào công nhân trên phạm vi toàn thế giới.

Giới xã hội học Việt Nam trong quá trình phục vụ đường lối cách mạng của Đảng, sẽ nghiên cứu về lịch sử tư tưởng xã hội Việt Nam, về kinh nghiệm xã hội học của Đảng ta, đồng thời góp phần của mình vào việc không ngừng phát triển lý luận và phương pháp xã hội học Mac-Lênin.

